

Z čoho by mali mať strach slovenskí sudcovia

Dennik N 5. septembra 2023 17:52 Katarína Javorčíková

Sudcovia by mali mať obavy aj z toho, ak sa súdnictvo a potenciálne aj oni osobne stanú predmetom demagógie, prekrúcania faktov a snáh o opätovné mocenské ovládnutie justície vybranými sudcami.

Autorka je emeritná sudkyňa a členka súdnej rady

Dňa 29. augusta poskytla členka súdnej rady Ayše Pružinec Eren rozhovor pre internetové noviny Hlavné správy, v ktorom okrem iného zazneli nasledovné vety:

Hlavné správy: Vy a niekoľkí ďalší odvážni sudcovia burcujete verejnosť a upozorňujete na to, že v štáte sa dejú veci, ktoré nie sú v súlade s právom. Nebojíte sa, že sa vás za to pokúsia nejakým spôsobom odstaviť alebo kompromitovať? Alebo sa tak už stalo?

Ayše Pružinec Eren: Sudca by mal mať strach iba vtedy, ak si neplní svoje pracovné povinnosti. Iný druh strachu by ho mal z výkonu funkcie sudcu diskvalifikovať. Pre mňa a mojich kolegov to nie je otázka odvahy, ale otázka čistého svedomia, s ktorým sa môžeme pozerat' do zrkadla bez toho, aby sme sami pred sebou museli klopiť zrak. Obava z kompromitácie alebo snahy „zbaviť“ sa nás najmä v dobe konjunktúry výroby kajúčnikov, resp. spolupracujúcich obvinených, je tu stále. O moju diskreditáciu sa postaral právny expert strany SaS poslanec Baránik. Predseda súdnej rady považoval za disciplinárne previnenie v právnických kruhoch uznávaného sudcu Petra Šamka to, že na tri dni zverejnil celú Threemu, a uložil mu napomenutie. Rovnako obišiel aj sudca Števík za napísanie otvoreného listu prezidentke republiky.

Odkedy som spolu s Danou Jelinkovou a Marcelou Kosovou v súdnej rade, pravidelne čelíme rôznym osočeniam zo strany niektorých politických nominantov, avšak nemôžeme byť ticho, pretože nás do súdnej rady ‚posadili‘ sudcovia, ktorí nás zvolili, a nie sme tam na to, aby sme mlčky presedeli celé zasadnutie a iba stláčali hlasovacie gombíky.

Snahu kompetentných orgánov postihovať sudcov za verejne vyslovené názory na pomery v justícii považujeme za ďalší zo signálov, ktorý ohrozuje slobodnú diskusiu o stave slovenského súdnictva. Avšak atmosféra strachu, ktorú sa snažia navodiť a v ktorej sudca nemôže vysloviť hoc aj kontroverzný a provokujúci názor, je odrazom neslobody ducha. A mať slobodného ducha je nielen právom, ale aj povinnosťou sudcu. Mať slobodného sudcu je zároveň právom občana.

5 viet

Pred 14 rokmi, presne 26. 9. 2009, skupina sudcov naformulovala vyhlásenie známe pod názvom 5 viet, ktorým prejavili protest proti atmosfére strachu v justícii. Jeho text znel:

Snahu kompetentných orgánov postihovať sudcov za verejne vyslovené názory na pomery v justícii považujeme za ďalší zo signálov, ktorý ohrozuje slobodnú diskusiu o stave slovenského súdnictva. V takomto prostredí sa nám pracuje zle a preukázateľne rastúca nedôvera verejnosti voči justícii nás úprimne mrzí. O príčinách tohto stavu je potrebné slobodne diskutovať a atmosféra strachu, v ktorej sudca nemôže vysloviť hoc aj kontroverzný a provokujúci názor, je odrazom neslobody ducha. Mať slobodného ducha je nielen právom, ale aj povinnosťou sudcu. Mať slobodného sudcu je právom občana.

Toto vyhlásenie vzniklo v čase, keď bola vo vláde Roberta Fica ministerkou spravodlivosti sudkyňa Viera Petriková a predsedom Najvyššieho súdu a súdnej rady bol Štefan Harabin, ktorý predtým tri roky až do 23. 6. 2009 vykonával funkciu ministra spravodlivosti. Vyhlásenie podpísalo 116 sudcov a podpisovanie sa skončilo, keď vtedajší predseda vlády v médiách označil signatárov vyhlásenia za lenivcov v talároch, ktorí sa takto snažia zakryť svoje nedostatky. Takéto a obdobné označovanie

bolo súčasťou diskreditácie a účelového postihovania nepohodlných sudcov a kritikov pomerov v justícii v tomto období, čo, prirodzene, vytváralo atmosféru strachu a pocitu ohrozenia slobody vyjadrovania.

Štefan Harabin ako minister spravodlivosti napríklad pozastavil výkon funkcie:

- 10. 6. 2008 sudcovi okresného súdu za to, že napísal list prezidentovi republiky ohľadne pomerov na jeho domovskom súde. Pozastavenie funkcie trvalo maximálnu možnú dobu – dva roky – a v roku 2011 nový predseda domovského súdu vzal disciplinárny návrh voči sudcovi späť.
- 18. 7. 2008 sudkyňi Krajského súdu v Bratislave, ktorá v tomto čase rozhodovala vo veci, v ktorej bol Štefan Harabin účastníkom konania. Disciplinárnym previnením malo byť údajné neumožnenie vyhotovenia zvukového záznamu sudkyňou účastníkovi konania na pojednávaní, ktoré sa konalo rok predtým. Doba pozastavenia trvala maximálnu možnú dobu – dva roky – a sudkyňa bola v júli v roku 2009 právoplatne potrestaná preložením na súd nižšieho stupňa. Až následne zrušil odsudzujúce rozhodnutie Ústavný súd.
- 9. 3. 2009 sudcovi okresného súdu v súvislosti s disciplinárnym previnením, že údajne nekonal ako sudca v exekučnej veci, hoci predsedníčka domovského súdu priet'ahy v tejto veci nezistila. Pozastavenie trvalo do konca roka 2009 a odvolací súd neskôr od potrestania sudcu upustil.

Po tom, ako Štefan Harabin vymenil funkciu ministra spravodlivosti za funkciu predsedu súdnej rady a Najvyššieho súdu:

- bol sudca Najvyššieho súdu na návrh súdnej rady z dňa 8. 9. 2009 disciplinárne stíhaný za podanie trestného oznámenia na predsedu Najvyššieho súdu Štefana Harabina a za názor napísaný v novinách. V ten istý deň súdna rada prijala uznesenie, ktorým mu dočasne pozastavila výkon funkcie. Pozastavenie funkcie trvalo dva roky a disciplinárne konanie sa skončilo oslobodením sudcu spod obvinenia.

Iniciatíva Za otvorenú justíciu urobila vo februári 2011 analýzu 14 účelových disciplinárnych konaní voči sudcom s vážnymi následkami na ich profesionálny a aj osobný život.

Obavy niektorých sudcov

V citovanej časti rozhovoru pre Hlavné správy sudkyňa a členka súdnej rady Ayše Pružinec Eren doslovne prevzala časť textu vyhlásenia 5 viet do svojej odpovede bez toho, aby uviedla zdroj citácie. V roku 2009 ako aktívna sudkyňa toto vyhlásenie napriek vtedajším pomerom nepodpísala. V súčasnosti však prezentuje pocit obavy z kompromitovania a zo snahy zbaviť sa sudcov upozorňujúcich verejnosť, že v štáte sa dejú veci porušujúce právo. Ako príklad uviedla svoju kompromitáciu zo strany poslanca parlamentu Alojza Baránika, na ktorého podala žalobu na súd. Vo veci bola úspešná a súd poslancovi uložil za difamačné výroky voči sudkyňi Pružinec vysokú peňažnú náhradu nemajetkovej ujmy. V rozhovore sudkyňa Pružinec ďalej pripomenula disciplinárny postih voči sudcovi Petrovi Šamkovi, ktorému predseda súdnej rady v roku 2020 uložil napomenutie za zverejnenie úplného prepisu dôkazného prostriedku nazývaného „Threema“ v živej trestnej veci proti Marianovi Kočnerovi a aj za verejné spochybňovanie obvinenia bývalého sudcu Richarda Molnára v prebiehajúcom trestnom konaní. Sudkyňa Pružinec spomenula aj prípad sudcu Patrika Števíka, ktorý dostal napomenutie od predsedu jeho domovského súdu za to, že v otvorenom liste zo dňa 17. 10. 2022 obvinil prezidentku Slovenskej republiky Zuzanu Čaputovú okrem iného zo šírenia vojnovnej propagandy a nenávisťi medzi občanmi a z podpisovania rozsudkov smrti pre demokraciu totalitným perom.

Sudkyňa Pružinec použila (zneužila) vety z vyhlásenia 5 viet, aby vo verejnosti vzbudila zdanie, že aj v súčasnosti sú sudcovia ohrozovaní a perzekvovaní, ak slobodne prejavia svoj názor. Príklady, ktorými sa to snaží dokázať, však samy osebe dokazujú, že sú neporovnateľné s tým, čo sa dialo v justícii v časoch, keď justíciu ovládal Štefan Harabin s jeho podporovateľmi a s politickým krytím vlád Vladimíra Mečiara a Roberta Fica.

V minulosti boli sudcovia za prejavené názory disciplinárne stíhaní s návrhom na ich zbavenie talára a bol im na roky a okamžite pozastavený výkon funkcie. To sa stalo aj sudcom, ktorí sa z iného dôvodu stali

nepohodlnými pre záujmy ľudí ovládajúcich justíciu a verejnú moc. V súčasnosti boli sudcom, ktorí sa reálne dopustili porušenia sudcovských povinností nie zanedbateľnej závažnosti, uložené len formálne tresty – napomenutia bez akéhokoľvek vplyvu na výkon ich funkcie.

Zostáva otvorenou otázkou, komu a čomu slúži takéto rozduchavanie atmosféry konfrontácie a zdanlivého ohrozovania sudcov? Spätný pohľad do minulosti je dôkazom, že najviac sudcom ublížili sudcovia samotní, a zjavne sa tak deje aj v súčasnosti.

Z čoho by mali mať sudcovia strach

Sudkyňa Pružinec tvrdí, že sudca by mal mať strach, len ak si riadne neplní svoje povinnosti, a iný druh strachu ho z funkcie diskvalifikuje. Dovolím si tomuto tvrdeniu oponovať. Sudcovia by mali mať obavy aj z toho, ak sa súdnictvo a potenciálne aj oni osobne stanú predmetom demagógie, prekrúcania faktov a snáh o opätovné mocenské ovládnutie justície vybranými sudcami. História slovenskej justície je plná faktov, ktoré takýto druh strachu sudcov odôvodňujú.